

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Leodivm Ecclesiae Cathedralis

Rausinus, Stephanus

Namvrci, 1639

Capvt Decimvm Qvartvm. De Iure Armorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11818

miliones implens consternatione, ad Legati cædem fam-
iam irrupturos, ni properè nullum vnquam ei fratrem
fuisse pernotuisset. Aut repetetur Ægyptiorum exem-
plum sub Ptolemæo Rege Romanorum socio, qui ad
clamorem occisæ imprudenter per ciuem Romanum
fælis, nulla ne imperij quidem Regij reuerentia, inno-
centem miserum millenis statim manibus discerpent.
Aut furentes à morte & funere Dictatoris Cæsaris Ple-
bei obuium casu Heluium Cinnam per errorem nomi-
nis, quasi Cornelius esset, iugulabunt, caputque eius
præfixum hastæ circumferent.

CAPVT DECIMVM-QUARTVM.

De Iure armorum.

IVs armorum esse vnam Regalium Maiorum speciem,
nemo, cui frons sit, negabit. In libro secundo Feu-
dorum, sub titulo, Quæ sint Regalia, primum locum
obtinet. Regalia sunt, Armandiæ, Viæ Publicæ, Flumi-
na nauigabilia, Portus, Ripatica, Vectigalia, Monetæ,
Mulctarum, Pœnarumque compendia, Bona vacantia,
Angariarum, Parangariarum, Plaustrorum & Nauium
præstationes: & alia quæ illuc enarrantur. Ibi, sub voce
parùm Latina Armandiæ, iuxta omnes Feudistas in-
telligitur ius armorum. Celebris est Lex Valentiniani,
Theodosij & Arcadij Cæsarum, quæ omnibus armorum
vsum inscio Principe interdicit, in hæc verba, Nulli
prorsus nobis insciis atque inconsultis quorumlibet ar-
morum

morum mouendorum copia tribuatur. Iustinianus vltra
 perrexit, & armorum facturam, exceptis ad hoc desti-
 natis prohibuit, Studentes, inquit, subiectos nostros,
 quorum regimen credidit nobis Deus, illæfos, & sine ca-
 lumnia custodire, & inhibere bella, prospeximus, armi-
 facturæ opus nullum priuatum operari, solos autem il-
 los arma facere qui in publicis deputati sunt armifica-
 toriis, aut qui dicuntur fabricensij: eos autem qui ope-
 rantur arma nulli vendere priuato. Igitur crimine læsæ
 Maiestatis tenetur qui arma mouet, & constitutione
 Imperiali, quæ aduersus tranquillitatis publicæ turbato-
 res edita est, qui priuata authoritate armatos congre-
 gat banno Imperiali percutitur. Quæ læsæ Maiestatis
 pœna iure iam veteri obtinebat, secundum Martiani &
 Vlpiani Iureconsultorum responsa. Illius est tale, Ea-
 dem lege Iulia tenetur qui iniussu Principis bellum ges-
 serit, delectumve habuerit, exercitumve comparauit,
 quive cum ei in Prouincia successum esset, exercitum
 successori non tradiderit, quive Imperium, exercitumve
 populi Romani deseruerit, quive priuatus pro potestate
 Magistratus quid sciens dolo malo gesserit. Huius istud
 Maiestatis crimine tenetur, cuius operâ dolo malo con-
 silium initum erit quo armati homines cum telis, lapidi-
 busve in Vrbe sint, conueniantve aduersus Rempubli-
 cam, locaue occupent, vel templa, quoque cætus con-
 uentusve fiat, hominesve ad seditionem conuocentur.

Arnoldi de Horne Episcopi in Emendatione Legis
 Nouæ anno 1386. die octaua Octobris articulus antehac
 aliò partim allegatus, est huius sensus. Ex quo recen-
 ter aduersus iurisdictionem & authoritatem nostram

-llusq

Fff 3

Ciuitas

Ciuitas & quædam alia nostra Oppida introducunt manum armatam cogere & in campum prodire, subditosque nostros aut limitaneos offendere Nobis propriis ipsorum temporalibus & spiritualibus Dominis inconsultis, idque notoriè vergat in detrimentum nostræ potestatis & iurisdictionis — Statuimus & ordinauimus, admissorum condonatione facta, quod prædicta nostra Ciuitas, aliæque nostræ Vrbes eo modo procedere non debeant: nec sic procedendi facultatem habent citra præuiam nostram authoritatem. Verùm casu quo sentiant aliquem è conciuibus suis grauari aut premi per præpotentem aliquem Patriæ incolam, vel alium, querelam & libellum supplicem apud nos deponant, ad quos in qualitate Supremi Domini spectat de remedio oportuno prouidere, quod lubentes iuxta delictorum quantitatem præstabimus. Princeps Ioannes de Bauaria in Pacto Tungrensi 1403. quinto articulo decernit, Quantum ad belli susceptionem (quod totius Patriæ interest) attinet, conuentum est, Non licere Ciuitati, nec ulli Oppido bellum suscipere contra quenquam territorialem dominum, aut limitaneum Principem absque Principis, Capituli, Baronum, Equitum & aliorum patriæ Ordinum consensu: Saluo quod si limitanei, aut alij aliquos patriæ subditos in corpore aut bonis apprehenderent, aut armati agros depopularentur, tunc Ciuitas, & aliæ Vrbes, vbi eiusmodi excessus contigerint, poterunt ad propulsandam iniuriam grassatores persequi. Idem Ioânes Bauarus Constitutione sua anni 1416. per quintum articulum statuit, Quisquis in Ciuitate Nostra ad arma conclamauerit, aut albam campanam pulsa-

pulsauerit, vexillum aut aliud militare signum gestaue-
rit, aut explicuerit citra nostrum aut nostri locum te-
nentis consensum arbitrio nostro sine compositione &
dissimulatione si capi possit, punietur; si euaserit, capi-
talis in eum sententia feratur. Octauo articulo & se-
quentibus vsque ad duodecimum præscribit formam
expeditionis militaris, tribuit describitque primarium
vexillum pro ipso corpore exercitus, & duodecim Cen-
turias in Ministeriis Opificum erigit ad procedendum
in aciem, Manipulorum colorem & Insignia desig-
nans. Si in Pyrrho Annibal laudauit quod primus rectè
castra metari docuisset, eumque ideo summum Impe-
ratorem fuisse Scipioni confessus fuit: Si in P. Rutilio
Consule probarunt Romani, quod doctioribus gladia-
toribus accersitis, vitandi atque inferendi ictus subti-
liorem rationem legionibus ingenerasset, virtutem arti,
& rursus artem virtuti immiscens; vt illa impetu istius
fortior, hæc illius scientia cautior fieret: Leodienses
ingrato fuerint in Principem Ioannem Bauarum ani-
mo, nisi dispersæ multitudinis militaris accuratum or-
dinem eidem referant acceptum. Iterum in eiusdem
Principis Regimine anno 1417 die vltima Aprilis edito
quintus articulus quintum præmemoratum paucis mu-
tatis repetit in hunc modum, Item cautum est, quod
nemo pro parte Ciuitatis aut eius nomine possit absque
licentia Principis aut supremorum Consiliariorum (qui
à Principe creabantur) albam pulsare campanam, vexil-
lum in foro, aut vllibi per Ciuitatem ad commouendum
populum portare, vel inclamare ad arma, sub vltimi hu-
manorum supplicij poena. Ante prænominatos Adol-
phus

phus de Marka in litera Sancti Iacobi 1343. die primæ Julij, seditionis, quam benigniore interpretatione murmur etiam appellat, abolitionem concedens, tria hæc crimina expressim excipit, inclamationem ad arma, albi æris campani pulsus, & vexillorum gestationem, quæ priuata autoritate per Ciuitatem sunt. Ioannes Hynsberghius in Ordinatione 1422 cuius antehac meminimus, telorum & armorum delationem seuerè Leodiensibus inhihet: procul est vt armorum ius habeant. Idem Leodienses Ludouico Borbonio per longum libellum anno 1477 supplices facti, quarto illius articulo deprecantur, ne Princeps Borbonius non nisi præuotium Ordinū Patriæ totius Leodiensis consilio bellum vllum publicum gerere velit. Cæterum ne quis fallatur circa institutionem Primarij Vexilli à Principe Ioanne Bauaro, & aliorū Secundariorum pro singulis Centuriis factam: Vexillum illud Primarium ab eo institutum erat proprium multitudini Leodiensi duntaxat: Dionensibus, Hoyensibus, Fossensibus, Tungrensibus, Trudonensibus, Tudinensibus & aliarum Urbium Oppidanis, & Vicanis separatim separata sua Vexilla habentibus. Primarium autem vniuersi exercitus ex omnibus ordinibus & subditis collecti aliud peculiare erat signum à Diuo Huberto relictum cum effigie Deiparæ Virginis & Sancti Lamberti, magno semper in honore habitum, & fausti inter populares omnis, antonomastice Vexillum S. Lamberti dictum: Vexillifer est Advocatus Hasbania, cui in Maiore Ecclesia Decanus cum ritu & cæremonia illud consignat: cuius præsentum Alberti Secundi priuilegium in Philippina insertum.

memi-

meminit. Verba subiungo, quia aduersus Leodienses in puncto huius quæstionis de iure armorum, clarè militant, Transactis quindecim diebus, si illud forte factum non fuit emendatum, debet Episcopus Leodienfis mittere cum quadraginta militibus liberum Aduocatum Ecclesiæ, scilicet Aduocatū Hasbania, qui armatus in ipsa maiore Ecclesia accipiet Vexillum Beati Lamberti cum impositione iuramenti quod illud portabit fideliter, nec illud nisi mortuus aut captus deseret, sic quod ipso ducente & præuio produceretur Leodiensis exercitus vsque ad locum, vbi erit Episcopus, ibique eum Episcopo ciues Leodienses in armis tamdiu morabuntur, donec, si Deus permiserit, iniuria illata, ad honorem Ecclesiæ, & Episcopi emendabitur. Notaturque in Annalibus malè successisse iis qui eo abuterentur Vexillo. Velut in anno 1347. sub Engelberto de Marka commisso iuxta Waleniam inter Episcopum & Rebelles Leodienses prælio, vbi ex parte Leodiensium desiderata fuerunt decem millia ultra innumeros captiuos: vna trium rationum ob quas cæsi & fusi essent à Scriptoribus adfertur, Quia Vexillum quod quasi Sacrum seruat Ecclesia, sub quo etiam Patria pluries triumphauerat, nec à laico tangebatur, nisi pro defensione Patriæ per Decanum Maioris Ecclesiæ ferendum Marefcalco (seu Hasbania Aduocato) solemniter traderetur, præfata Communitas præsumpsit inuadere, vt sub illo contra Dominum proprium dimicaret: vnde Vexillifer primo congressu captus fuit. Militarium Signorum vbiuis vsus: etsi non eorundem. Apud Romanos signa olim fuere Aquilæ, in singulis Legionibus singulæ, quas qui gestabant,

bant, Aquiliferi, Centurionum primi, & Primopili, vocabantur. Manipulus præterea quilibet peculiare obtinebat signum: imò militum manipulus inde traxit nomen, quod Romulus inter suos Pastores eo feratur vsus; longâ nempe perticâ, ex qua manipuli straminis aut fæni pendebant. Placuit ijs Aquila, tanquàm omnium avium regina & eadem valentissima. Quæ Persis etiam Regale signum fuit, vt Xenophon in rebus Cyri non semel innuit. In hunc equidem diem in Sacro Imperio Aquilæ Bicipitis, quæ nota est Orientalis, Occidentalisque simul Imperij, insigne honorificum permanet: & in fronte portarum Ciuitatis Leodiensis, domusque Ciuiticæ, & eminentissimè ad pinnam ædis Cathedralis Lambertinæ aurata vbique, index urbem esse Imperio subiectam, visitur. Persæ auream iuxta Regem suum in acie terebant; Romanis itidem in acie aurea aut argentea erat. Videntur & aliquando hi prætulisse cum Aquila, Lupos, Minotauros, Equos, & Apros secundum Plinium. Ratio præferendi inter militaria signa Minotaurum erat, quod non minùs occulta esse debeant consilia Ducum, quàm fuit domicilium eius labyrinthus. Epaminondæ dictum erat, Nihil in Duce laudabilius, quam hostium consilia nosse. Ideoque extollitur in astra Iulius Cæsar, quod & hostium stationes & conatus exploraret, & per se ipsum præspecularetur situs locorum, si insidiosa viderentur itinera per quæ exercitum erat ducturus. Admiranda enim vero fuit Magistratum tam urbanorum, quàm militarium Romæ taciturnitas, vt iure merito Minotaurus etiam pro signo foret. Arcana consilia Patrum Conscriptorum multis sæculis nemo Senator

Senator enuntiauit. Non vnum sed neminem audisse crederes quod tam multorum auribus fuerat commissum. Fidum erat & altum Reipublicæ pectus, silentij salubritate munitum vndique & vallatum. Rursus Apri & Lupi velut præualida, aut grassantia, prædæq; intenta animalia inter signa adhibebantur. Equi verò vt bello nati & apti. Vnde Neptuni tridente percussa tellus equum effundens, visa fuit bellum parturire. At contra in exercitu Xerxis, quem aduersus Græciam comparauerat, equa leporem pariens tanti apparatus signauit euentum, quod qui mare classibus, terram pedestri operuerat exercitu, tanquam fugax animal pauido regressu regnum suum repetere cogeretur. Fors ex præinserto Fœderis Tungrensis puncto sinistrorsum ex aduerso quis argumentetur; Vt nulli Prouinciæ Oppido permittitur absque Principis & trium Ordinum consensu bellum mouere, ita nec Principi licere. Sinistrorsum inquam. Nam à subditis ad Principem non valet negatiua argumentatio: nec qui subditis suis legem subiectionis dicit, eandem inferioritatis legem sibi imponit. Quanquam nihil de Regalibus & Dominio Principis detraheretur, si is pro belli indictione Ordinum suorum exquirere deberet assensum. Primis Romanorum Regibus inerat plena Imperij potestas, Senatorum nihilominus sententias percunctabantur. Ancus Martius Quartus à Romulo Rex, qui rerum repetundarum, & bellorum indicendorum ritus & caremonias Fæcialibus præscripsit, id ipsum sanxit. Postquam Fæcialis populi Romani legatus in finibus eorum, vnde res repuebantur, capite filo lanæ velato, deinde intra fines qui-

buscunque obuiis, in portæ ingressu & postremùm in foro, Iouem testem inuocans, res dedier poposcisset, ijs non deditis, diebus tribus & triginta peractis, Iouem & cæteros Deos testatus populum iniustum esse, neque ius persoluere, adijciebat, De istis rebus in Patria maiores natu consulemus, quo pacto ius nostrum adipiscamur. Tunc Romam ad consulendum redibat, & Rex confestim Patres consulebat: Dic, inquiebat, ei quem primum sententiam rogabat, quid censes? Tum ille, Puro pioque duello res non deditas, quærendas censeo, itaque consentio, consciscoque. Inde alij rogabantur, & quando pars maior eorum qui aderant in eandem sententiam ibat, bellum erat consensu fieri solitum, vt Fæcialis hastam ferratam aut sanguineam præustam ad fines eorum ferret, & non minus tribus puberibus præsentibus ex præscripto verborum, bellum indiceret, hasta in fines hostium emissa. Ecce pendebat vltro Rex à Senatoribus circa belli indictionem, nec decernebat nisi consentientibus parte maiore Patribus. Tesseram & signum militare vigilibus & excubitoribus dare ad eum pertinet, cui ius armorum competit. Quam tesseram Princeps præsens Consulibus dat, & eo absente Protodecanus, vt eo capite quo de custodia Ciuitatis agetur, trademus. Quoties necessitas expeditionem bellicam exigit in tuitionem finium aduersus incursiones militum, aut Protodecanus, aut propter ætatis prouectioris excusationem, vnus Canonicorum Primariæ Ecclesiæ aciem ducit, collectisque armatis ciuibus imperat, & tesseram edit. Et Consul non nisi secundis ab eo partibus fungitur. Eius solius est immunitatem,

nitatem, aut vacationem à muneribus concedere, cuius est imperium: nec ab alio dispensationes & Priuilegia aduersus Leges, quàm à Legislatore ritè procedunt. Nunquid Leodienses inducias quindennales, si quas vigore Philippinæ, vt contendunt, haberent, ab Alberto Episcopo eas accepissent? Et an non Hoyenses à Theodiuo Bauaro Priuilegium istud hauserunt, quod Leodienses debeant integris octo diebus eos in armis præcessisse, quàm ad profectionem ipsi bellicam teneantur accingi? Nemo præter Principem & Imperatorem Leodij circa militiam leges fert, aut edicit. Princeps Cornelius à Bergis anno 1541 (ne vetustiora repetam) edicto vetuit, ne quis alteri Principi, aut Statui sine sua authoritate nomen suum in numeros referri faceret, & si quis forte iam militiae esset adstrictus, intra dies quindecim deserta militia, in patriam reuenteretur, proscruptionis poena in contumaces emissa.

Robertus à Bergis anno 1563 in Martio fecit Leodij publicari edictum Ferdinandi Primi Imperatoris, quo iuxta plures Imperij Recessus, vnum anni 1555 Augustæ, alterum anni 1557 Arnspurgi, tertium anni 1559. districtim mandabat, Ne quis militem in terris Imperij conscriberet sine suo Principisque sui scitu & consensu, neve quis in Imperio arma sumeret vt inimicis Cæsaris seruiret, aut damnum vllum cuiquam intra Imperium inferret. Gerardus à Grosbeck (cuius merita toties recurrunt) anno 1573 die 27 Aprilis Cæsareas Leodij iussiones renouauit, Ne quis militem legeret, aut militiae nomen profiteretur, nisi à se vti Imperij Principe licentia petita, iuxta Constitutiones & Decreta Imperij.

Circulique Westphalici sæpius edita & promulgata.
 Non immoror recitationi edictorum à Serenissimis Er-
 nesto patruo, & Ferdinando à Bauaria successore hodie
 regnante, quæ perplura sunt & cunctis obuia, latorum.
 Et verbulo tantum indico Tribunal & Consilium Mili-
 tare anno 1540 per antedictum Cornelium Principem
 erectum, quod indubiè est partus & foetus iuris armo-
 rum; cui suus alio loco locus erit. Eiusdem potestatis
 annuus & continuus est effectus, solemne illud iura-
 mentum, quod ipso Sacratissimi Corporis Christi festo
 in Ecclesia Cathedrali coram toto Capitulo, Prætorè, &
 Consulibus præstat armata cohors veterum Arcubali-
 starum per Regulum suum (is est qui Pfittacum ex ob-
 longa pertica peritiùs sagittando deiecit) quod omnes
 fideles erunt Ecclesiæ, Principi, & Capitulo, inque illo-
 rum conseruationem arma & vitam quauis occasione,
 parati sint impendere. Celebrius adhuc multò magni-
 ficentiusque est argumentum huius armorum iuris Lu-
 stratio ciuium armatorum, quam Erardus à Marka
 Princeps anno 1526 instituit in peruigilio festi Transla-
 tionis Beatissimi Martyris Lamberti faciendam. De
 numero est Maiorum Regalium, eamque Seruius Tul-
 lius Rex narrante Liuiò his cæremoniis edidit, Censu,
 inquit, perfecto cum vinculorum minis mortisque edi-
 xit, vt omnes Ciues Romani, equites, peditesque in suis
 quisque Centuriis in campo Martio prima luce ades-
 sent; ibi instructum exercitum omnem Sue, Oue, Tau-
 rilibus lustrauit: idque conditum Lustrum apellatum.
 Alius circa rem eandem Macedonum ritus, eodem
 Liuiò teste, lustrationem à Philippo factam describente,
 Apud

Apud Macedonas lustrandi exercitus solenne est tale. Caput mediæ canis præcisæ, & prior pars ad dexteram cum extis, posterior ad læuam viæ ponitur: Inter hanc diuisam hostiam, copię armatorum traducuntur; præferuntur primo agmini arma insignia omnium ab vltima origine Macedoniæ Regum; deinde Rex ipse cum Liberis sequitur, proxima est regia cohors, custodesque corporis; postremum agmen Macedonum cætera multitudo claudit. Sed Erardinæ Lustrationis scopus ab illis diuersus. Illæ apparatus erant & præparamenta ad bellum, specimenque quoddam belli: hæc ad ostentationem & splendorem festiuæ celebrationis Diui Tutelaris Lamberti. In decoris illius diei amplitudinem adiecit Nundinas publicas ternis octiduis duraturas, securitate exteris, aduenis quibuscunq; interea temporis indulta.

At dum versor inter arma, præ Marte Apollinem & Literas ne quis me obliuisci existimet, incurrit in memoriam famigerata Signorelli de Homodeis disputatio, Vtra alteri præstet, Militiane, an Iurisprudentia. Calculum meum non apponam, integrum omnibus iudicium relinquens. Etsi vicem oraculi obtinere posset, quod ipse Iustinianus ea Constitutione qua de suo Iustiniano Codice confirmando agit, ambas sororiare facit. Altera, inquit, alterius auxilio semper eguit, & tam militaris res Legibus in tuto collocata est, quam ipsæ Leges armorum præsidio seruatae sunt. Attamen remissius Cicero dum ait, Omnes vrbanae res, omnia hæc præclara nostra studia, & hæc forensis laus & industria latent in tutela & præsidio bellicæ virtutis. Rei militaris virtus præstat cæteris omnibus: hæc nomen populo
Roma-

Romano, hæc huic Vrbi æternam gloriam peperit, hæc orbem terrarum parere huic imperio coëgit. Ita Tullius: de bellica nimirum virtute, & Ducum maximè: de qua est illud Taciti, Cætera vtcunque faciliùs dissimulantur, Ducis boni imperatoria virtus est. Imperatoriæ autem virtutes sunt apud eundem Ciceronem, Labor in negotiis, Fortitudo in præliis, Industria in agendo. Verum etiam est illud Ottonis ad milites pugnam avidiùs poscentes; Diuisa inter exercitum Ducesque munia, militibus cupidinem pugnandi conuenire: Duces prouidendo, consultando, cunctatione sapiùs quàm temeritate prodesse. Vt non falsò dictum sit, tanti esse exercitum, quanti est imperator. Quod multis exemplis omni æuo patuit. Coriolanus omnium instar sit, maximi vir animi, & altissimi consilij, iniquissimæ damnationis ruina prostratus, ad Volscos tunc infestos Romanis & sæpè victos confugit, & breui per multos victoriarum gradus, aditum iuxta mænia Vrbs Volscorum militi struxit, vt faciliè appareret. (inquit Romanus scriptor) Ducibus validiorem, quàm exercitu rem Romanam esse. Cæterum vim ingenij, iudicii que pondus in Duce, viribus & robori inhæsitanter anteponam. Quod fecit apud Homerum Agamemnon, qui tres Nestoras, non tres Achilles optabat. Et vniuersus Græcorum exercitus, qui concertantibus apud mille nauium classem pro Achillis oecisi armis, Aiace Telamonio viro fortissimo eodemque defuncti fratre patruale, & prudente Vlyssè, cautio rem prætulit bellicosiori, & nulla necessitudine coniunctum propinquo. Quo iudicio approbavit propriam Vlyssis de se ipso commendationem.

in Aiacis depressionem,

Quid facis interea, qui nil nisi praelia nosti?

— tu tantum corpore prodes,

Nos animo, quantoque ratem qui dirigit anteit.

Remigis officium, quanto Dux milite maior,

Tantum ego te supero.

Sapienter pro suo more, Tacitus, Plura in summa fortuna auspiciis & consiliis, quam telis & manibus geris. Nam sæpè honestas rerum causas, nisi iudicium adhibeas, perniciosi exitus sequuntur. In hoc seueri, si non crudeles Carthaginenses, qui Duces bella prauo consilio gerentes etiamsi prospera fortuna vti fuissent, in crucem agebant: quod bene gesserant, Deorum immortalium fauori, quod malè commiserant, ipsorum culpæ imputantes. De momento consiliorum Paterculus, Inexpugnabilis fatorum vis, cuius fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Non rarè consilia calida, & prima specie læta, sunt tristia euentu. Prudentis est cunctatoris quod Latinus ad Turnum pugnare gestientem;

— quantum ipse feroci
Virtute exsuperas, tanto me impensius equum est

Consulere, atque omnes metuentem expendere casus.

Itaque non abs re, Pausaniæ Simonides, Pericli Anaxagoras, Agamemnoni Nestor, Achilli Chiron, Diomedæ Vlysses, Scipioni Africano Lælius, Pyrrho Critias (cuius eloquentia plures Vrbes & Prouincias subiecit, quam Pyrrhi gladius, ipsomet Pyrrho teste) adduntur. Fælix est fortitudinis & sapientiæ coniun-

H h h

Æio,

Etio, & Ægis pulchrum in dextera Mineruæ ornamento. Ut humanum corpus, quantumcumque neruorum musculorum & artuum compagine polleat, à capite tamen & illius cerebro præcipuam sui ducit æstimationem: ita militia sine lege nequit obtinere perfectionem. Plato proinde diuinum in modum legum conscriptionem aggressurus, de bello potiùs gratia Pacis, quam de Pace gratia belli acturum dispositurumque se prædixit. Nec inferior præceptore Aristoteles, bellum bonum dixit propter finem ob quem fit, Pacem nempe & tranquillitatem. Quod ea bona sint quæ sui natura ad finem bonum destinantur & fiunt. At utinam belligerantibus scopus semper esset conciliatio Pacis? Iustiùs induerentur arma, beneficio Antigones breui exuenda. Quò respexit Valerius Maximus, qui præcipuum decus & stabilimentum Romani Imperij dixit tenacissimum militaris disciplinæ vinculum, quia in illius sinu & tutela serenus, tranquillisque beatæ Pacis status acquiescit. Claudio hanc paginam vno Metelli ad Bocchum Regem monito, quod quisquis bellum spirat sibi dictum putet: Omne bellum sumi facile, cæterùm ægerrimè desinere. Non in eiusdem potestate initium eius & finem esse. Incipere cuius etiam ignauo licere, non deponi nisi cum victores velint,

CAPVT

